

Nova moneda d'Oliana, probablement eclesiàstica

M. PORTA I PARCERISA

Fa uns mesos va aparèixer en una venda pública una moneda inèdita, classificada, amb un interrogant, com d'Oliana. La peça en qüestió la podem descriure així:

Incusa de llautó

a/ (anepígrafa) Arbre sobre una base, amb una creu en aspa que s'hi superposa.
Orla lineal.

Pes: 1,96 g Ø: 25 mm Inèdita Làmina núm. 1

Vàrem saber que M. Crusafont havia fet la proposta d'adjudicació a Oliana i comentarem aquesta hipòtesi. Ens digué que havia indagat sistemàticament els pobles amb heràldiques d'un arbre i amb noms o patrons de la parròquia relatius a sant Andreu o santa Eulàlia i que la millor aproximació es produïa amb Oliana, encara que sense total seguretat. Oliana té sant Andreu com a patró de la parròquia, i un arbre al seu segell municipal, segons ho reporta Rocafort.¹ Convinguérem, d'altra banda, que la peça sembla tardana, segurament del segle XIX. Es per això que suposà que podia ésser una moneda eclesiàstica o pallofa, i així apareixia classificada a la venda esmentada.

Per bé que hi ha notícies d'amonedaments locals a Oliana de caràcter municipal i encara desconeguts, tots són de mitjan-finals del s. XVI i de primers del s. XVII.² Per tant, hi ha un buit documental per a una peça tardana.

1. Ceferí ROCAFORT, «Província de Lleida», dins la *Geografia General de Catalunya*, dirigida per F. Carreras Candí, p. 611-614.

2. M. CRUSAFONT I SABATER, *La moneda catalana local*, Barcelona, 1990, p. 217-218.

A manca de suport documental escrit, i amb l'objectiu d'indagar si la peça és efectivament d'Oliana, hem optat per altres vies. En primer lloc, hem estudiat les heràldiques conservades en els monuments de la vila. De fet, documents i testimonis materials són les fonts de la història, i quan ens manca una d'aquestes vies hem de recórrer a l'altra.

Per aquest camí hem trobat les dades que descrivim i que reproduïm també a les làmines:

1. Escut gravat a la llinda d'un molí hidràulic que porta als costats la data 1753. Com podem veure a la làmina, núm. 2, hi ha un cercle de punts circular que conté una creu en aspa i un arbre.

2. Escut gravat a la façana de l'antiga Casa de la Vila. És oval, amb doble orla, lineal i de punts. A la part superior hi consta la data 1880, i a la inferior els mateixos elements que a l'escut anterior, però de diferent dibuix. Làmina, núm. 3.

3. Escut que hi ha a la façana de la biblioteca J. Escalles, que és del 1950. Porta un arbre entre una O i una creu en forma d'aspa. Làmina, núm. 4.

4. Escut que hi ha en un portal de la plaça de Lledoner. Porta un arbre al centre amb una aspa a l'esquerre i un signe de difícil identificació a la dreta. No sabem la data exacta d'aquest portal. Làmina, núm. 5.

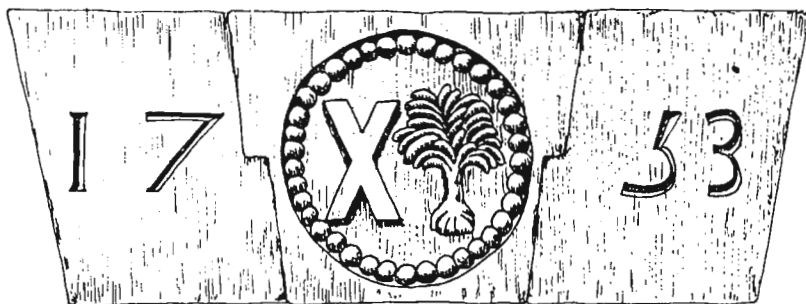
Encara que ens manca, com hem dit, documentació escrita sobre la possible moneda, sí que podem comptar, pel que fa a l'heràldica de la vila, amb una altra font documental. Ens referim als segells del municipi, segons les dades que es conserven a l'Ajuntament i a d'altres que han estat publicades. El segell més antic data del 1584 i s'aparta del tot de les representacions que hem assenyalat, ja que porta la figura d'un sant dempeus i de front que sosté una creu i té al voltant la llegenda OLI-A-NA.³ És el núm. 6 de la làmina. Tots els altres segells, més tardans, retornen però als temes de l'arbre i de la creu en aspa. Els podem veure a la làmina: el núm. 7 és de data indeterminada, el núm. 8 es va emprar des del 1879, i el núm. 9, força malmès i que és el que reproduïx Rocafort, que deu correspondre al núm. 10 de la làmina, és el que està en millor conservació i apareix en un document del 1822 que guarda l'Ajuntament.

De l'anàlisi de totes aquestes representacions sembla que podem deduir el que segueix: l'heràldica d'Oliana és constituïda per dues peces fonamentals, l'arbre i la creu en aspa. Pel que fa a l'arbre, cal tenir present l'ús freqüent de signes parlants per a formar les peces heràldiques. Així, les ales per als pobles de nom començat en *Al* o els castells per a poblacions que tinguin aquesta paraula en el seu nom. En aquest cas és ben probable que les tres primeres lletres del nom de la població, OLI hagin suggerit com a heràldica la figura d'una olivera. Pel que fa a la

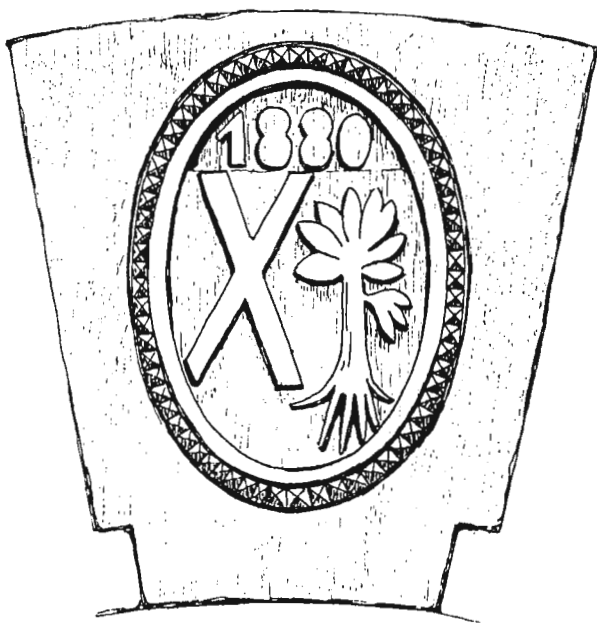
3. El publica Ferran de SAGARRA, *Sigil·lografia Catalana*, Barcelona, 1922, segell 1343, p. 175.

1

2

3

creu en aspa, pot haver-se originat en el patró de la parròquia, sant Andreu. La O que apareix en alguns dels segells més moderns sembla un element afegit, potser per error. Mentre l'arbre i l'aspa tenien mides semblants, apareixien, senzillament, l'un al costat de l'altre. En voler donar preeminència a l'arbre, potser perquè era el símbol més pròpiament municipal, hom situà l'aspa en un dels costats, però això degué induir a posar alguna altra cosa a l'altre costat. Què hi havia inicialment? Potser una altra aspa, com ho interpretà el reverend Josep Riart que dóna aquesta representació com a armes de la vila, segons ho podem veure a la làmina, amb el núm. 11. Potser aquest era l'escut de la llinda de la plaça del Lledoner, que en esborrar-se amb el temps, va fer creure que una de les peces era una O, al capdell la inicial del nom de la vila. Això degué generar els escuts tardans amb O-X als costats de l'arbre.

Aquest criteri degué seguir igualment Armand de Fluvià en proposar l'actual escut oficial de la vila, aprovat l'any 1991 i que reproduïm a la làmina, amb el núm. 12. S'ha basat en el segell que sembla més genuí i probablement més antic, el núm. 7, i recull la figura d'una olivera sobre la qual hi ha un aspa, coincidint totalment amb la figura que trobem a la moneda que comentem (làmina, núm. 1).

En conseqüència, la peça ha d'ésser sens cap mena de dubte d'Oliana. Podem eliminar, doncs, l'interrogant que fins ara l'acompanyava i podem enriquir, ara amb seguretat, la numismàtica d'Oliana. Recordem que fins ara la història monetària de la vila tenia nombroses mencions, però només una moneda coneguda: el diner de 1642, emès, doncs, durant la Guerra dels Segadors.⁴

Podem observar que malgrat que la peça porti estrictament les armes de la vila, també presenta un element religiós, la creu de sant Andreu, patró de la parròquia. Per tant, no hi ha cap inconvenient per a poder considerar-la una moneda de caràcter eclesiàstic, i aquesta sembla l'atribució més probable.

No és impossible, però, que hi hagi alguna participació municipal, com en el cas de Sant Feliu de Codines, on el municipi va emetre uns llautons amb funcions caritatives, segons hem pogut saber darrerament.⁵ Però per a poder plantejar aquesta hipòtesi alternativa s'hauria de poder sustentar en documentació escrita.

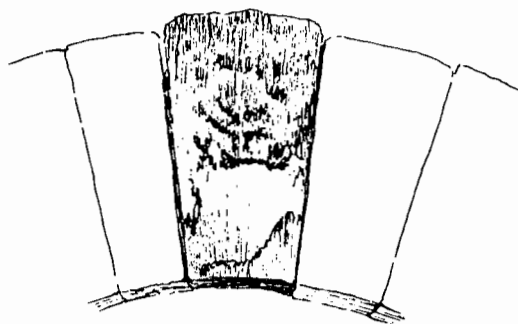
Per tant, la nostra conclusió és que som davant d'una moneda eclesiàstica o pallofa i que l'atribució a Oliana es pot assegurar.

4. J. BOTET, *Les monedes catalanes*, vol. III, Barcelona, 1911, p. 156, núm. 879; M. CRUSAFONT i col. *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*, Barcelona, 2001.

5. M. CRUSAFONT, «Notícia sobre el manuscrit de J. Botet i Sisó, titulat *Ploms i pallofes catalanes...*», *Acta Numismàtica*, núm. 29, 1999, p. 143-214. Vegeu la p. 163, pel que fa a S. Feliu de Codines.

4

5

6

7

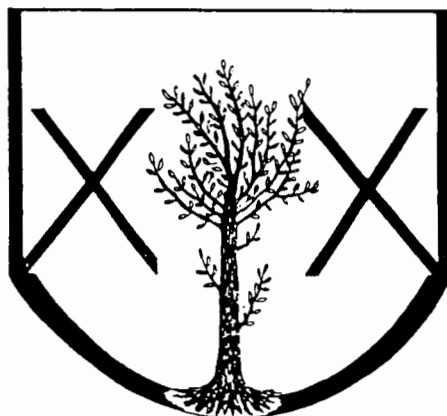
8

9

10

11

12